

مکتبۃ الفتن

صریح

۱۳۲۶

دین، فلسفه، علوم، مقوله، ادبیات و سیاستیه و باخلاق کرک سیاسی و کرک اجتماعی و مدنی احوال دشواره امده بده بعث ایده و لفظ ده بر نشر او نشر.

در سعادت ده نسخه سی ۵۰ پاره ده

صاحب و مؤسسی :

ابوالعلا زین العابدین - ح. اشرف ادیب

آبونه بدی

سنہ لکھ کی آیلندی

قیرلله دن مقوا بورو ایله کوندریلیرسه سنوی
۲۰ غروش فضلہ آلتیر

مالك عثمانیہ ایچون	۸۰	۴۰	غروش
روسیہ	۶۰۵	۳۹۵	روبلہ
ساختمالک انجیلیہ	۹	۱۷	فرانس

اوچنجی جلد

شوال ۳۲۷ پنجشنبه ۸ نشین اول ۳۲۵

عدد : ۵۹

کوره مراجعتی مشکل اول دیگرندن شو احکام جلیله فقهیہ نک ۱) قواعد
واسوچه ربطی ، ۲) مسائلک تصنیفی ، ۳) ابواپک و فصوک وضع
و تدوینی لازم کلیوردی ، ایشته بو پک بیوک بروظیفہ دینی ، مجتهدین
و فقهاء اصحابک ایچنده بتون مساعیلرینی بذل بیورمه لری ایحباب ایدن
کنیش بر ساحة علمی ایدی .

اعتذار

اصحاب کرام و خلفاء راشدین دورنده ثوابی فتوحات ایله عالم
اسلامیہ نک حدودی ایجے کسب و سمعت ایتدی ، لوای اسلامیتک زیر
حایه سینه اقوام مختلف ، ممل متشته التجا ایلدی . غزوات ،
فتوات ، توسع ممالک هب بودوام ایدی ،

فقط ممالک توسع ایتدیکه ، نور اسلامیت کرہ ارضک اوzac
کوشلرینه قدر اشمہنثار اولونجہ دستور اسلامیت اولان علم جلیل
فقہک اهمیتی ، آکا اولان احتیاج ده او نسبتنه متزايد بولنیوردی ،
اور تالقدہ حکم شرعیسی بیلمک لازم کان مختلف خادمہ لر تکون
ایتدیکی کی ، اطراف و اکنافدن امثالی ، نوعی سبق ایقامت غریب
استفتالر ورود ایدیوردی . ایشته بونلرک هیسنه هم معقول ، هم ده
بر دلیل شرعی یه مستند جوابلر بولنق ، قوپمش سلسہ حیائی شان
اسلامیتہ موافق بر طرزده ربط ایکٹ لازم کلیوردی . ایشته
اسلامیتک روحي متابہ سندہ اولان بو خدمت مقدسہ یی ایفا ایتمک ،
اسلامیتک مصالح و منافع و حقنده قاصر اولمادیفی یار و اغیاره قارشو
میدانه قویق مجتهدین اصحابک اهم و ظائفندن ایدی .

مکتبہ

اجتہادہ دائر

دور اصحابہ امہار :

شفیع الام رسول اکرم صلی اللہ علیہ وسلم افندمن حضرتی لری
ارتحال بیوردیلر ، آرتق دین جلیل تمامًا تبلیغ اولنیش ؟ بتون
فروعاتیله اصحاب گرام حضراتیک عہدہ امانتلرینه و دیعه قیلنمشدی ،
دین مینک دستوری اولان علم فقه دخی جزئیات ، مسائل حالت
بر بھر بی پایان اولان تعلیمات نبویہ آراسنده متفرق ہر حالدہ قالمش ؟
ہیسی بردن صدور اصحابہ حفظ بولنیشدی ، فقط بو برو دیعه ایدی ،
جناب اللہ طرفدن رسولی واسطہ سیلہ کندیلرینه امامت ایدیلشدی ،
بناء علیہ بوندن آتحق احتیاج مقداری استفادہ ایتدکدن صوکره
ذرہ سفی غائب ایتمہ دن اخلاقیہ تسلیم ایلک ایحباب ایدیوردی . بونکله
برابر بو احکام جلیله نک قیامتہ قدر بقا سی مطلوب السہی ایدی .
جزئیات ، مسائل حالتیه قالدینی صورت ده محافظہ سی متعدد ، احتیاجه

خلفای راشدین حضراتی مشکل بر مسئلہ تحدث ایتدیکی و یاخود
جوابی غیر معلوم بر استفتتا ورود ایدیکی وقت هان فقهاء اصحابی

غلبه‌دن دخی عینی حسی دویار . بوسن انسان ایچون طبیعی ، فطری برحسدر . اشته اجتہاد ، شوچھولات ایله اولان مجادله‌در . بیلمنک ده بوغلبه‌دن عبارتدر .

انسان بر مسئله‌ی بیلمنک ، ایضاًح ایلک ایچون ، آنک امثالنی ، ادله‌سنی ، آثارنی آراشدیر . فکردن فکره انتقال ایلر ؟ ذهنندہ آلایلر سکھیر . ذهنندہ موجود قالبلره صوقشیدیر . چالیشیر ، چالر ، نهایت بر قالبیه اویدیر . فکرندہ توقف حاصل اولور . اشته بو علمدر . نتیجه اجتہادر . فقط بو دوره‌یه کانجھیه دکین ذهن بوریلش اولور . بناءً علیه توقف و قوعه کلدیکی کی استراحته طالار . اشته روح ، ذهنک شوتوقفدن لذتیاب اولور .

تبعات علمیه ، هر درلو زحمتلرینه ، مشقتلرینه رغمًا پک زیاده ذوق آور بر ایشدر . هله ذهنک ، فکرک توقف ایده بیله جسی بر نقطه‌یه وصول ، یعنی قناعت وجودانیه حصولی ، هله اصابت روحک اک زیاده سودیکی برحالت معنویه‌در .

ابن عباس رضی الله عنہما دن مهری تسمیه ایدلکسزین نکاح اولنوب زوجی وفات ایدن قادینک مهر ندن ، میراندن سوال اولنمشدی . فقط عبدالله حضرت‌لری بونخصوصه براز خاطر لیه مپور دی . دوشنمک اوزره مهلت ایستدی . بر آی صوکره بالاجتہاد جواب ویردی . جوابک قضاً رسول الله موافق اولدینی معقل بن یسار حضرت‌لری طرفدن شمات ایدیانجھ اوقدر سوندیلرک شرف اسلام ایله مشرف اولدینغندن صوکره هیچ بروقت اوقدر سوندیکلری کوریلامشدی . اصحاب کزین حضراتی کرک عرض ایتدیکمز وجهمه مختلف صورت‌لرده تحمل ایدن احتیاجاتک الجاسیله ، کرک تبعات علمیه به مخصوص برذوق معنوی حس لطیفنه تبیعته اجتہادرلرندہ دوام بیور دیلر . اشته بولیه صرف بجهت‌هات اصحاب‌ایدن اولق اوزره برچوق مسائل فقهیه و علمیه میدانه کلدی .

ارتحال نبوی دن صوکرا حضرت صدیقک مقام معلای خلافتے کلسوی بر اجتہاد مخصوص اوزرینه و قوعه کلشیدی .

جمع قرآن مسئله‌سی دخی بالاجتہاد حل اولنمشدی .

مصاحف شریفه‌نک توحیدینه دخی بالاجتہاد قرار ویریلشیدی .

زمان صدیقیده معاشک نمساوات اوزره تو زیعی ، زمان فاروقیده اصحاب معاش تصنیف ایدیلرک اوکا کوره تسویه‌سی اجتہاد مخصوص اوزرینه اجرا ایدیلشیدی .

امهات اولادک میدان تجارت‌دن چکدیرلیسی دخی عمر و علی رضی الله عنہما نک رأی رزین صائبانه لریله و قوعه کلشیدی .

اولوم یتاغنده اولان زوج ایله خلوتی شرعاً صحیح اولان قادینک میرانه استحقاق بالاجتہاد اثبات ایدیلشیدی .

بیع طعام ماده‌سنده شرط منصوص اولان قبض ، بالاجتہاد بتون اشیانک بیننده اعتبار ایدیلشیدی .

فرائضه عوله مراجعت ایده رک نقصان عارضی بتون اصحاب فرائض حصه‌لرینه توزیع ایمک ماده‌سی دخی بالاجتہاد قبول اولنمشدی .

دعوت ایدر ؛ استشاره بیور لردی . هله حضرت عمر استشاره باشندہ اک ایلر و کلنلردن ایدی .

ذاتاً اسلامیت‌ده برحادره ، برمیله نک حکم شرعیسی نصاً معلوم اولمدینی صورت‌ده استشاره‌یه ، بولیه حل اولنمازه اجتہاده مراجعت ایلک قواعد مستبقه‌دندر . دین مینندہ برمیله نک حلی ایچون باشقة بر طریق متضور دکلدر .

استشاره اجتہادک برمقدمه می متابه‌سنده اولوب ، بونکله‌یکی بر حکم میدانه کتولنلز . بالکه بوصورتله مستشارلرک عندنده برص موجود اولوب اولمدینی تحقیق اولنور ؛ اجتہاد ایچون یول آچیلر . اشته شو یول ایله تحری . احکام ایچون توجه ایدیلور .

نصلکه شارع تعالی « فاسلوا اهل الذکر ان کشم لا نعلمون ... » بیوریلور . « اهل ذکر » اهل نص ، یعنی نصوصه واقف اولاً‌نلر ، یاخود نصوص اوزرنده تبعات اجراسیله مشغول اولانلر دیه رک تفسیر اولنہ بیلر . « واذ کرن مایتلی فی بیوتکم من ایات الله والحكمة » آیت کریمه‌سی دخی تفسیر مذکوری تأیید ایدیلور .

آکلاشیلیلور که برحادره نک حکم شرعیسی بیلمنک ایچون منحصر آبریول ، بر ایز موجود درکه قپوی استشاره ایله آچیلوب ، اجتہاد ایله مطلوبه ایریشیلر .

اشته بوندن طولایی‌درکه ، عمر رضی الله عنہ ، قاضی شریح حضرت‌لرینه یازدینی مکتوبدہ : « اذا حضرك امر لا بد منه فانظر ما في كتاب الله فاقضي به فان لم يكن فيها قضي به رسول الله صلى الله عليه واله وسلم ، فان لم يكن ، ففيما قضي به الصالحون وأئمه العدل فان لم يكن فأئتك بالبيان فان شئت ان تجتهد رأيك فاجتهد رأيك وان شئت ان توأملي ولا امری مؤامرتك ايای الا خيراً لك والسلم » بیور مشردی . عمر رضی الله عنہ حد شرب حقنده علمای اصحاب ایله استشاره ایلش ، دیکر بر وقت‌ده دخی جد واخوه‌نک آرالرندہ اولان نسبت ارنیه‌یه دائز تبعات‌ده بولنق ایچون برمدا کرہ علمیه عقد بیور مشردی .

عثمان رضی الله عنہ دخی جد واخک آرالرندہ اولان مناسبت ارنیه حقنده اولاً زید بن ثابت ، ثانیاً علی رضی الله عنہما نک تبعات علمیه‌لرینه صراحت بیور مشردی .

اشته بوصورتله احتیاج فقهی عادتا جانلانمیش ایدی . هله خلفارا شدین دورنده بعض مسائل فقهیه نک تدقیقی ضمانته مجالس علمیه ترتیب بیور یلمه‌سی فقهای اصحاب ایچون بیوک بر ترغیب ، بیوک بر تشویق ایدی . او مجالس علمیه‌ده برمیله مشکله نک حلنه یاردم ایده بیله جک برسوز سویلک آز بر شرف دکلدر .

حتی عصر سعادت‌ده حضرت عمر او غلی عبد الله ایراد بیوریلان بر سوال نبوی ایچون ذهناً صحیح برجواب بولدینی حالده اظهاره جسارتیاب اوله مدینی استخار ایدنچه : « لان تكون فلتها احب الى من ان یکون لی کذا و کذا » بیور مشردی .

انسان دشمنته ، رقینه غلبه چالمقدہ نهقدر طائلی ، نهقدر ذوق آور بر حسله متحسن ایسه ، مجھولات ایله اولان مجادله‌سنده قازاندینی

تلف اولان عسکرک مقداری یوزبیکلره بالغ اویش . دوشونولورسە بونك سبىنى يىنه جهل بولورز .

کرك روم ايلىدە ، کرك اناطوليده ، کرك عربستاندە ، الحالى شۇمماڭ عەمانىيەنک هەر طرفىدە وقوعە كلن اختلاللار ، داخلى محارىبەلر ... بىتون تحقىق ايدرسە كىز كورور سكىزكە جەھەلدىن ناشى در .

دېيك اولويوركە ئاك بىوك بلا ، ئاك بىوك آفت ، جهل ايەش . شو حالدە بونك ازالەسى چارەسى ؟ بونك ضدىنى التزام لازم كلىرى . «علم» ئى شىدەلە التزام ايتىنچە بومىكىت فلا كىتنەن خلاص اولمايەجق .

بوندن صىكرا حکومت بوكا چالىشەجق ، التىن كىدىكى قدر نشر معارفە بىذلەت ايدەجىدەر . اهالىدە قىمتى بىلمىكە حکومت عنزىز مندە موفق اولسۇن . اهالى حکومتك سعىنى ثېرىھىز براقيرسە يىنه موققىت حاصل اولماز .

اناوطولىدە عجىب وغريب فىكىرلار واردە : مكتب آچىلسۇن ، چوجقلىر اوقومە يازمه اوكرنسون دىنلىدىي ؟ يىعنى اصول جىدید اوزرە تربىيە ايدلسۇن دىنلىكىمىي اهالى بونى باشقە درلو تلقى ايدر ، بوكا باشقە درلو معنا وير :

— ها .. چوجقلرىمىزى دىنسىز يابەجقلو ...

كويا حکومتك مقصدى بوايەش . برگرە دوشۇنۇركە حکومت نەدن اهالى يى دىنسىزكە سوق اينتسون ؟ بونك سبى ؟ بىر حکومت اسلامىيە كىندى تبعەسى ، تبعە مسلىمەسى نەدن دىنسىزايىتكە چالىشىسۇن ؟ حکومت بوندن نەاستفادە ايدەجىك ؟ شىنە يوقكە هيچ بىرىشى استفادە ئىتمەككە برابر كىندى كىندىسىنى محو ايدەجىك .

شوحالدە تشويق ايتىسى ، حتى اجيبار ايتىسى عجبا اهالىنىك منفعىي اىچۇننى ، يوقسە مضرىي اىچۇننى در ؟ طېيى كورولىبوركە دوجار اولىدىنى مىسکىتىن ، فقر و مذلتىن قورتارماق اىستەيور . سکومتك وظيفەسى دە بودر ، زира حکومت تبعەسىنە البتە رەبرىك ايدەجىك ، چۈشكە اهالى كىندى كىندىسىنە بىرىشى يابەماز .

شىمىدى يەقدەر حکومت بىو ئۆزىفەسىنە يابىادى ، فقط بوندن صىكرا يابەجق . لەن اهالى دە تقدىر ايتىلى . هيچ اولمازسە قومشۇلۇمنە ، خرىستيان وطنداشلىرىمىزه باقلى ، نصل چالىشىورلى .

مكتبە كىتمكە انسان دىنسىز اولماز بلەك مكتبە كىتمىزدە تەعصبىدە دوايم ايدرسە اوقت هەرىشى اولور . قوت المزدى كىدر . چونكە قوتە قارشى ضعف ، علمە قارشى جهل قطۇياً مقاومت ايدەمن . بونك اىچۇن اهالى كۈزىنى آچلى ، قومشۇلۇمىز وطنداشلىرىمىز نصل چالىشىپورلى ، معارف اىچۇن نصل جان فدا ايدىپورلىز ، كورملى ، عېرىت ئىلى . اهالى دائىما معارف اىستەملى ، حتى حکومت كىندى يابىازسە اهالى جمعىتلەر تشكىل ايتىلى . الحمد لله اهالى حردر . چالىشمۇق يوللىرى آچىقەدر . درلو دولو مكتبلىر اىچۇن ، زراعتىك ترقىسى اىچۇن ، صنایعك ترقىسى اىچۇن هەرىردىه ، هەرىشىدە جمعىتلەر تشكىلىنى اهالى يە

«زوج وابوين» مسئله سىنە زوج اىچۇن نصف ، ام اىچۇن ثلث مابىقى ، اب اىچۇن دە تمام مابىقى اعطاسى بواجتەد مخصوص اوزرىنى بىنا ايدىپلەشىدى .

دېيت خصوصىنە اضراسك اصابعە الحاق ، «كلاله» نك تفسىرى هې ارتىخال نبويدن صوکرە وقوعە كلن مجتهدات اصحاب جملە سەندىندر .

اشتە آكلاشلىوركە اوچىلە قىتح اولنان باب اجتەد فەخر كائىنات افندىزكە ارتىخال بىورمىسەلە تىكار سە أولناماشىدى . بلەك بالعكس دە زىادە كسب قوت ايتىشىدى . زира احتىاج دە زىادە اجرى حكم ايتىكە باشلامىشىدى . ذاتاً باب اجتەد بىولىلە بر كونلر اىچۇن قىتح اولنەشىدى . مشكل بىر مسئله ظەھورىدە ، غىرېب بىر فۇرى ورودنە آرتق اول حضرتە مراجعت ايتىك مەكىن اولىيوردى . پىغمېرىن وفات ايتىشىدى . فقط اىكى اساس متىن اولق اوزرە كىتاب ، سىنت براقتىن ، لزۇمى تقرىز نە مراجعت ايتىك اوزرە اصول اجتەدەي تعايم بىورمىشىدى . اشتە آرتق شریعت غرایى محمدىيەنک دوامى تأمين ايدىلەش ، اوزرى دە «البوم اكملت لەك دىنلىك واتىمەت علیكەم نعمتى و رضىت لەكەم الاسلام دىننا ...» آيت جليلە سەلە ختم بىورلىشىدى . صوکى وار قزانىي هلپىم تابت .

كىچىم دە سەرى :

— ٢ —

قوت حاضرلامق

مقرىسى : موسى كاظم

محرىسى : اشرف اديب

مابعد :

استىحصال قوت اىچۇن هەرىشىن اول علوم و معارفڭ اشىر و تعىمىمىي واجب اوالدىيغى باشقە بىرنىقە نظرلە دىخى اىشات ايدەم : معلومدركە بىر مىلکىتىدە قوت و ئۇروتكە خصولى او مىلکىتىدە آسايىشك وجودىنىه متوقفىدەر . زира اسايش اولورسە راحت اولور . راحت اولورسە هەر كىس ايشىنە كوجىنە بولنور ، اساباب مەيدىشنى سەھولتە ئىدارك ايدر ، سىي وغىرىتى نسبتىدە صاحب ئىرۇت اولور . طرق تەجارت بىتون افرادە قارشو كشادە بولنور ، اما اسايش اولمازسە هيچ بىرىشى اولماز ؛ حتى عبادت بىلە ايدىلە من .

حالبۇكە بىزىدە تامىليه اسايش مع التأسىف هيچ بىر وقت تقرىر ايتىمەشىدەر . غرىيىدەر كە اهالىيىز دە بىوحىقىقى حالا اكلايە مامەشىدەر . چۈنكە بىز اسايش نە اوالدىيغى سىامەمشىز و بىلەمپورز . ئەن ايدىزكە واردە . اسايش نە اوالدىيغى بىلەنەك اىچۇن مەتمدىن بىر مىلکىتىدە بولۇنملى كە آكلاشلىسۇن . دوشۇنلىك اختلال داخلىيدىن قورتولىيەنەن واردى ؟ داخلى اشقايدان خالى بىزىنە من كىچدى مى ؟ بن شوياشە كەلدىم ، هيچ بىرسە كورمەم كە اختلال داخلىيدىن ، اشقايدىلە سەندىن خالى قالەم .

هم بوجال ، يالكىز مسلم ايلە غير مسلم آراسىنە دكىل ، اهالى اسلامىي آراسىنەدە بىولىلە در . ايشتە يىمن مسئله سىي ميدانىدە . اون سەندىنرى